

Jaarverslag 2023

Stichting wAarde

VOORWOORD

Na decennia van waarschuwingen, agendering, strategieontwikkeling en voorbeeldprojecten, leek de transitie naar duurzaamheid goed op gang te komen.

En daarmee wordt meteen ook duidelijk dat dit niet makkelijk zal gaan.

De verduurzaming biedt hoop en inspiratie, maar leiden bij veel mensen ook tot spanning en onzekerheid.

Verandering kan pijn doen en de transitie roept daarmee ook weerstand op.

Wij hebben daar begrip voor.

Dat neemt niet weg dat duurzaamheid geboden is.

Er is simpelweg geen andere optie die de mensheid een eerlijke, menswaardige toekomst biedt.

Stichting wAarde zet zich sinds 1999 in voor duurzaamheid, schoonheid en natuur in onze samenleving.

Daartoe werken wij samen met natuurbeheerders, kunstenaars, journalisten, wetenschappers, jongerenwerkers, overheden en tal van vrijwilligers in het hele land. Visies en strategieën worden naast elkaar gelegd, beleidsadviezen worden uitgewerkt en handelingsperspectieven worden ontwikkeld, getoetst en vooral ook in de praktijk gebracht.

WERKWIJZE

Zelfgenererende processen

Stichting wAarde streeft consequent naar het tot stand brengen van zelfgenererende processen, die – tot na afloop van onze inzet – een maatschappelijke impact hebben.

Zo hebben wij bijvoorbeeld sinds 2001 het aloude – bijna uitgestorven - ambacht van het heggenvlechten nieuw leven in geblazen.

Onze inzet heeft ertoe geleid dat er – binnen een tijdbestek van twaalf jaar - tienduizenden mensen actief, en zelfgenererend, bij het heggenvlechten zijn betrokken, en dat het – door ons 'bedachte' en geïntroduceerde - woord 'vlechtheg' in de Nederlandse taal is ingeburgerd en in de Dikke Van Dale is opgenomen. Het ambacht van heggenvlechten heeft inmiddels zelfs de formele, door UNESCO erkende, status van 'immaterieel, cultureel erfgoed' gekregen.

Daarnaast hebben wij, met ons pleidooi voor smulbossen, voedselbossen en 'lekker landschap', aan de basis gestaan van de opkomst van voedselbossen in ons land en de toegenomen populariteit van wildplukken onder brede lagen van de bevolking.

Ook het woord 'wildplukken' heeft, mede dankzij onze inzet, zijn weg naar de Nederlandse taal gevonden en is onlangs in de Dikke van Dale opgenomen.

Andere thema's die tot vergelijkbare resultaten hebben geleid zijn:

- Scharrelkinderen (jongeren & natuur)
- Bomen voor Koeien (dier- en klimaatvriendelijk landschap)
- Groene Hangplekken voor jongeren

De kracht van de burgerbeweging

Als er de laatste jaren één ding duidelijk is geworden, dan is het wel dat de tijd rijp is om door te pakken. Er kan veel gebeuren. En er moet ook veel gebeuren.

Dit besef leeft in onze hele samenleving, en zeker ook bij ons, bij Stichting wAarde.

Wij zetten daarbij in op de kracht van de burgerbeweging, en zoeken we de samenwerking met andere organisaties, in ambitieuze projecten waarin iedereen voor zich van toegevoegde waarde is.

Veel aandacht van de grote natuur- en milieuorganisaties gaat naar de concrete actualiteit van belangenbehartiging, natuurbescherming en natuurherstel, met alle (praktische en marketingtechnische) randvoorwaarden die daarbij komen kijken.

Stichting wAarde neemt meer ruimte om daar kritisch op te reflecteren; om vervolgens – heel concreet – specifieke strategieën, handelingsperspectieven en projecten te ontwikkelen.

Die brengen wij dan in, opdat ze samen met andere organisaties kunnen worden uitgevoerd, een proces waarin iedereen elkaar versterkt.

En daarbij planten wij bomen ...

KLIMAAT, NATUUR EN ENERGIE

Introductie

De opwarming van de aarde eist zijn tol. Bijna iedereen is het er over eens dat de klimaatverandering moet worden afgeremd en op termijn gestopt.

Stichting wAarde richt zich hierbij op het belang van *nature based-solution* van het klimaatprobleem, waarbij biodiversiteit en klimaat - als twee kanten van dezelfde medaille - in samenhang worden beschouwd. Zo zijn de wereldwijde ontbossing en de aantasting van bossen verantwoordelijk voor circa 20% van het klimaatprobleem, en omgekeerd leidt de voortdurende opwarming van de aarde tot een vergaande aantasting van biodiversiteit. Natuurherstel is daarmee ook van groot belang voor het klimaat.

Plan Boom

Plan Boom richt zich op de aanplant van 10 miljoen bomen in tuinen, bermen, plantsoenen, parken, bedrijventerreinen en in het buitengebied in heel Nederland. Voor en door burgers. Stichting wAarde heeft een belangrijke rol vervuld bij de aanzet, ontwikkeling en financiering van dit ambitieuze project, en is actief betrokken bij de uitvoering daarvan (2020-2024), in samenwerking met LandschappenNL, De Gezonde Stad, Duurzaam Den Haag, Milieucentrum Rotterdam en het Landelijk Samenwerkingsverband Actieve Bewoners, onder aanvoering van de Natuur en Milieufederaties.

Onze ambitie ligt hoog. Tien miljoen bomen is erg veel, zeker in een drukbevolkt gebied als Nederland. Omdat elke boom, gemiddeld, één ton CO₂ in 50 jaar bindt, levert de aanplant van 10 miljoen bomen een aanzienlijke bijdrage aan de aanpak van klimaatverandering. En onze leefomgeving wordt er groener, frisser en gezonder van.

De aanpak is simpel en aansprekend. Iedereen kan meedoen en alles wordt er mooier van.

Plan Boom laat op aantrekkelijke, positieve wijze zien wat er gedaan kan worden én onderschrijft tegelijkertijd de ernst van het klimaatprobleem en het verlies van biodiversiteit; met oog voor (het toenemend belang van) de betrokkenheid en de verandermacht van burgers. Betrouwbaar, effectief en midden in de samenleving.

Stichting wAarde is lid van het uitvoeringsteam, dat de coördinatie voor de gehele campagne voert, en is als zodanig betrokken bij een waaier aan concrete, op de aanplant van bomen gerichte, burgerinitiatieven in heel Nederland.

Onder de noemer 'Jouw boom' heeft Stichting wAarde zich, in 2023, daarbij ook specifiek ingezet voor de campagne *jouwboom.nu* die erop gericht is dat steeds meer mensen tenminste eenmaal in hun leven zelf een boom planten, bijvoorbeeld bij een geboorte, volwassenwording, huwelijk of andere gelegenheid.

Het project wordt begin 2024 afgerond, en we kunnen nu al constateren dat de impact van ons werk in deze groot is. Naast de aanplant die 'onder de paraplu van' Plan Boom gerealiseerd wordt, zijn er inmiddels tal van andere initiatieven waar wij mee samenwerken, die ieder op een geheel eigen manier met de aanplant van bomen bezig zijn. Dit is hoopgevend en heel inspirerend.

Daar staat, helaas, tegenover dat de diverse overheden, die het in het kader van de bossenstrategie al jaren op zich hebben genomen om meer bomen te planten, hun eigen doelstellingen in deze bij lange na niet halen. Deels komt dit doordat de waarde van grond substantieel minder wordt als (bijvoorbeeld) agrarisch gebied door aanplant van bomen de bestemming 'natuur' krijgt. Deels ook omdat veel gemeenten gewoon weinig tot niets doen, omdat ze andere prioriteiten hebben.

Wij blijven de overheden hierop aanspreken.

Nadere informatie: www.planboom.nl

Natuurkracht en het landelijk netwerk van klimaatambassadeurs

Op 13 en 14 juli 2021 werd Valkenburg getroffen door extreem felle regenbuien en hoogwater en werden woningen, bedrijven en instellingen getroffen door een ongekeerde overstroming.

Mede naar aanleiding van deze overstroming bij Valkenburg, in het Geuldal en Gulpdal, hebben samenwerkende natuurorganisaties – met steun van de Nationale Postcode Loterij - het initiatief genomen tot het project Natuurkracht.

Met dit project willen we bereiken dat zoveel mogelijk Nederlanders binnen en buiten de betreffende regio zich samen met ons inzetten voor natuurlijke oplossingen voor hoogwateroverlast en dat deze natuurlijke oplossingen uiteindelijk de vanzelfsprekende keuze worden in de hoogwateraanpak van overheden. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan aanplant van bomen die de sponswerking van de bodem vergroten, aan het creëren van meer ruimte voor beken en riviertjes, en de aanleg van graften - dwars op de helling -.

Stichting wAarde is hierbij betrokken vanuit haar coördinerende rol binnen het landelijke netwerk van klimaatambassadeurs van de Natuur- en Milieufederaties. Dit netwerk van klimaatbufferambassadeurs bestaat uit vrijwilligers die zich, ieder op hun eigen wijze, inzetten voor natuurlijke klimaatbuffers in Nederland.

Energietuinen Nederland

Energietuinen Nederland richt zich op de ontwikkeling en realisatie van energietuinen, waar zonnepanelen en windmolens op creatieve wijze in de openbare, groene ruimte worden gerealiseerd, met veel aandacht voor behoud en zelfs versterking van de biodiversiteit ter plaatse.

Daarmee wordt actief tegenwicht geboden aan diverse projectontwikkelaars die grote zonneparken als ‘monocultuur’ in groene ruimten zetten, en daarmee de mogelijkheden voor natuur- en cultuurbehoud vergaand frustreren.

Door de realisatie van icoonprojecten en een uitgekende communicatiestrategie, zijn in de periode 2019-2023 overal in Nederland plekken aan het ontstaan waar duurzame energieopwekking samengaat met (verhoging van) natuur en landschapswaarden, recreatie en educatie. Ook worden lokale energiecoöperaties in het hele land in hun kracht gezet, zodat ze in co-creatie met andere partijen deze Energietuinen zelf ontwikkelen en beheren. Dit gebeurt door begeleiding, kennisoverdracht en uitwisseling van ervaringen.

Het project is een initiatief van de gezamenlijke Natuur- en Milieufederaties, in samenwerking met diverse organisaties, waaronder Stichting wAarde.

Stichting wAarde is ook actief betrokken bij de strategische communicatie rond dit project.

Wij ontwikkelen daartoe strategieën en adviseren de projectorganisatie bij de uitvoering daarvan.

LANDBOUW, DIERENWELZIJN

Introductie

Nederland kent een intensieve veehouderij.

Het is bijna onvoorstelbaar om hoeveel dieren het daarbij – in ons betrekkelijk kleine landje – gaat: maar liefst 3,8 miljoen runderen, 12 miljoen varkens en ruim 100 miljoen kippen! Op dit moment creëert dat flinke problemen voor de natuur en het milieu (met name door het stikstofoverschot). Daarnaast schept het een zware verantwoordelijkheid voor het welzijn van de dieren, die immers volledig van de mens afhankelijk (gemaakt) zijn.

Bomen voor Koeien

Op 28 mei 2000 startten wij, in samenwerking met Vroege Vogels en LandschappenNL, de campagne 'Bomen voor Koeien'. Met als doel: een klimaat- en diervriendelijk landschap, met luwteplaatsen, schaduwbomen, heggen, poelen en ecologisch beheerde slootranden. De behoefte hieraan was duidelijk en onomstreden: vroeger stonden in ieder weiland heggen, bosjes en grote bomen. Rond het middaguur kon je de koeien vredig in de schaduw hun 'siësta' zien houden. Tegenwoordig zie je bijna alleen nog kale, door prikkeldraad begrensde, onherbergzame grasvlaktes. Veel dieren hebben hieronder te lijden.

De campagne wordt gedragen door duizenden burgers die ieder, door aanschaf van één of enkele certificaten (voor € 10,= per certificaat) de aanplant van de boompjes mogelijk maken.

Elk certificaat maakt de aanplant van één boompje mogelijk. Daarbij gelden de volgende vijf regels:

- bomen en struiken van inheemse herkomst;
- passend in het landschap;
- deels aanplant van jong 'bosplantsoen', deels oudere boompjes;
- per locatie een goede balans tussen het aantal boompjes en het aantal koeien;
- aanplant in of langs weilanden, zodanig dat de boompjes goede schaduwplekken opleveren

Nadat er ruim 100.000 bomen waren aangeplant, zijn wij indertijd gestopt met de campagne.

Maar ... tijdens de extreem warme zomermaanden van 2018 kregen wij veel vragen van mensen die wilden dat het werk weer werd opgepakt. De koeien op de warme, kale vlakten waren gewoon niet om aan te zien, en door de klimaatverandering zullen er nog vaker van die droge periodes komen. Daarbij komt dat bomen erg belangrijk zijn omdat ze CO2 binden, en zo de opwarming van de aarde verminderen.

Veel mensen tonen zich betrokken bij het welzijn van de koeien. En de opzet van deze campagne spreekt hen aan: het laagdrempelig, constructief, gezamenlijk realiseren van schaduwplekken, in de vorm van bomen die jaar na jaar groeien en het landschap ook nog mooier maken. De bijdragen die deze mensen aan de aanplant leveren, hebben de kwaliteit van leven van veel koeien (en paarden, schapen) inmiddels aanzienlijk verbeterd.

Omdat politiek en de agrarische wereld meer en meer hun eigen verantwoordelijkheid in deze onder ogen zien en moeten zien én omdat het voor ons – na al die jaren – steeds moeilijker wordt om goed verdeeld over het hele land nieuwe locaties voor de aanplant van de bomen te vinden, wordt de campagne na deze jaargang definitief beëindigd. Alle deelnemers zijn hierover reeds geïnformeerd.

In het plantseizoen 2022/2023 zijn er 5.014 boompjes geplant, wat het totaal aantal boompjes dat tot nu toe in het kader van de campagne is geplant op 134.811 Bomen voor Koeien brengt.

Dankzij bijdragen van alle deelnemers in 2023 is extra aanplant van 7612 boompjes mogelijk. Daar wordt momenteel (in het lopende plantseizoen 2023/2024) hard aan gewerkt.

Nadere informatie: www.bomenvoorkoeien.nl

BEWEGING, BETROKKENHEID, BEWUSTZIJN

Introductie

Het draagvlak voor klimaatbeleid en duurzame ontwikkeling is groeiende in Nederland. Daarbij zien we dat ook de inzet en deskundigheid van burgers in snel tempo toeneemt. In iedere stad. In ieder dorp.

De kracht van de burgerbeweging valt niet te onderschatten.

Stichting wAarde zet zich in voor verdere betrokkenheid en professionalisering van de burgerweging, omdat we de verandermacht die hiervan uitgaat heel hard nodig hebben.

Wij doen dit nadrukkelijk in samenwerking met anderen.

Betrokkenheid en samenwerking

Een mooi voorbeeld van onze samenwerking met burgers zijn de campagnes '*Bomen voor Koeien*', '*Klimaatambassadeurs*' en '*Plan Boom*', waar deelnemende burgers echt de spil zijn waar het allemaal om draait. Zij maken niet alleen concrete acties – zoals de aanplant van de boompjes - mogelijk, maar komen vaak ook met ideeën en reflecties om het werk te verbeteren. Veel aandacht wordt daarom besteed aan feedback van de resultaten en permanente dialoog.

Zowel bij deze campagnes, als bij andere initiatieven slaan wij - met het oog op onze slagkracht, diepgang en effectiviteit - vaak de handen ineen met andere organisaties.

- Bij de campagne *Bomen voor Koeien* werken wij samen met *LandschappenNL*, en bij *Plan Boom* doen we dat, onder aanvoering van *de Natuur en Milieufederaties*, met onder meer *De Gezonde Stad*, *LandschappenNL*, *Duurzaam Den Haag*, *Milieucentrum Rotterdam* en *LSA bewoners*.
- We hebben een samenwerkingsovereenkomst met *Natuur en Milieu Overijssel*, opdat we samen de dialoog met duizenden betrokken inwoners van Overijssel – tot in de haarvaten van de samenleving – kunnen versterken. Dit doen wij aan de hand van onder meer:
 - o Bijpraatsessies, waarin de gehele burgerbeweging uit een gebied ervaringen kan uitwisselen en wordt bijgepraat over relevante ontwikkelingen rond een bepaald thema.
 - o Meedenkmails, waarin inwoners van een gebied (of leden van een netwerk of achterban) gevraagd wordt mee te denken over een actuele vraag m.b.t. natuur-, milieu-, klimaatbeleid.
- Ook werken wij regelmatig samen met onder meer *het Institute for Science in Society* en het *Centre Connecting Humans and Nature* van de Radboud Universiteit in Nijmegen.

The extinction of Experience

In een nieuw project richten wij ons op het feit dat een heel scala aan ervaringen en belevingen, die tot voor kort heel normaal en zelfs essentieel werden gevonden, verloren dreigt te gaan.

Deels komt dat simpelweg door verandering van externe omstandigheden. Zo zal niemand meer genieten van de zang van een leeuwerik die hoog boven de akkers uitstijgt, als de leeuwerik is verdwenen. Deels komt dat ook door veranderingen in onszelf, door verandering van taalgebruik en van bewustzijn.

Ons bewustzijn wordt in toenemende mate gevormd door *social media*, A.I. en de dwingende wetmatigheden van de aandachtseconomie. Deze economie brengt ons veel luxe en gemak, maar vaak gaat het te ver en daar betalen we een hoge prijs voor. Ons taalgebruik loopt uit de hand, met een niet aflatende stroom aan nieuwtjes, meningen en oordelen. Dit slokt ons op en leidt, op menig vlak, tot *the extinction of experience*.

Het ritme van de natuur raakt buiten beeld, en wie zich authentiek gedraagt, valt al snel buiten de boot.

Dit roept de vraag op hoe we daar mee kunnen omgaan.

Wij willen hierover in 2024, in samenwerking met het *Centre Connecting Humans and Nature* van de Radboud Universiteit een symposium over organiseren.

ORGANISATIE

Stichting wAarde, gevestigd in Beek-Ubbergen, is een relatief bescheiden denktank, met een breed netwerk van (ervarings)deskundigen binnen overheden, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties en vrijwilligersgroepen.

Wij hechten aan onze onafhankelijkheid en ons vermogen om voortdurend aan te haken bij – en in te spelen op – actuele ontwikkelingen, strategieën en sentimenten. *Mean* en *lean*.

Het bestuur van de stichting is, per 31 december 2022, als volgt samengesteld:

- Mw. Drs. K.S. Kuipers, voorzitter,
- Dhr. Drs. J.W. Biekart, penningmeester,
- Dhr. J. Dirkmaat,
- Dhr. Drs. J. Donner-van der Weij,

Stichting wAarde houdt zich aan de 'Gedragscode Maatschappelijke Organisaties op het gebied van natuur, milieu en duurzaamheid'; en is door de overheid erkend als 'Algemeen Nut Beogende Instelling' (ANBI).